

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 25 januari 2023

Mål nr

Ö 7818-21

PART

Sökande och klagande

AF

SAKEN

Resning m.m.

TIDIGARE AVGÖRANDE

Högsta domstolens beslut 2021-12-14 i mål B 6988-21

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår AFs ansökan om resning och återställande av försutten tid och hans klagan över domvilla.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AF har ansökt om resning alternativt återställande av försutten tid. Han får också anses ha klagat över domvilla.

Dok.Id 248369

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

SKÄL

Bakgrund

1. AF var förordnad som offentlig försvarare i ett mål där hans klient dömdes av tingsrätten och hovrätten för synnerligen grov narkotikasmuggling till sex års fängelse. Hovrätten förordnade att klienten skulle vara fortsatt häktad. Tiden för överklagande av hovrättens dom löpte till den 9 december 2021.
2. AF överklagade domen för sin klients räkning. Överklagandet kom in till Högsta domstolen den 15 november 2021. Det innehöll en begäran om anstånd till den 20 december med att ange bl.a. skälen och grunderna för prövningstillstånd och för överklagandet och att närmare utveckla talan. Inget nämnades om kostnadsanspråk.
3. Högsta domstolen beviljade det begärda anståndet. Redan den 10 december, dvs. tio dagar innan anståndsfristen löpte ut, återkom AF med en komplettering gällande målet i sak. Inte heller i kompletteringsskriften berördes frågan om ersättning till honom som offentlig försvarare och någon kostnadsräkning gavs inte in.
4. Högsta domstolen beslutade den 14 december 2021 att inte meddela prövningstillstånd i brottmålet. En medtilltalads offentlige försvarare fick ersättning i samma beslut. Någon ersättning till AF beslutades inte.

Ansökan om resning m.m.

5. AF har till grund för sina yrkanden åberopat att Högsta domstolen har gjort fel som, utan att kontakta honom, avgjort målet innan anståndstiden löpt ut. Det innebar att han inte fick möjlighet att ge in sin kostnadsräkning. Han har anfört att han därför bör ges rätt till ersättning trots att hans anspråk

framställts först efter det att handläggningen av målet avslutats. Han har gett in en kostnadsräkning i det extraordinära målet.

Frågan i målet

6. Frågan i målet är främst om det utgör grovt rättegångsfel att en domstol avgör ett överklagat mål innan tiden för ett begärt anstånd för att komplettera talan har löpt ut, om det före den tidpunkten har kommit in en komplettering från den som fått anstånd.

Domvillan i form av annat grovt rättegångsfel

7. En dom eller ett beslut som har fått laga kraft ska undanröjas på grund av domvilla om det i rättegången har förekommit ett grovt rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång (59 kap. 1 § första stycket 4 och 4 § rättegångsbalken). Ett sådant rättegångsfel är för handen när någon för förfarandet normerande regel har blivit åsidosatt eller tillämpats felaktigt.

8. För att ett rättegångsfel ska vara att bedöma som grovt krävs inte att domstolen har förfarit vårdslöst. Bedömningen beror i stället i första hand på beskaffenheten av den regel som har blivit åsidosatt. Är det fråga om en särskilt viktig regel bedöms åsidosättandet av den i många fall som ett grovt rättegångsfel. Det är då också ofta motiverat att presumera att felet har inverkat på målets utgång.

Tiden för framställande av kostnadsanspråk

9. En offentlig försvarare som vill ha ersättning av allmänna medel för sitt uppdrag ska, enligt grunderna för 31 kap. 9 § rättegångsbalken, framställa ett yrkande om det innan handläggningen av målet avslutas i den aktuella instansen. Motsvarande regel gäller för rättshjälpsbiträden. Den som inte i tid

har framställt ett kostnadsyrkande har inte rätt till ersättning för den kostnad som uppkommit vid den instans det gäller.

10. Någon skyldighet för domstolen att ta reda på om en försvarare eller annat biträde har ersättningsanspråk föreligger i princip inte. Av advokater och andra som fått förordnande som rättsliga biträden kan begäras att ersättning yrkas i tid eller att det i vart fall görs förbehåll om rätt att framställa anspråk innan handläggningen av målet avslutas. Domstolen behöver således normalt inte påminna rättsliga biträden om att begära ersättning. (Se NJA 2007 s. 79 och NJA 2014 s. 423.)

11. Om ett rättsligt biträde har gjort förbehåll om att få ge in en kostnadsräkning ska domstolen ge skäligt rådrum för komplettering innan handläggningen av målet avslutas (jfr 32 kap. 1 § rättegångsbalken och NJA 1984 s. 179). Fristen för komplettering får bestämmas med hänsyn till bl.a. de olägenheter som kan vara förknippade med att målets avgörande får anstå. I mål av brådskande natur bör kostnadsräkningen normalt, och som brukligt är, ges in samband med överklagandet och annars så snart som möjligt under handläggningen.

12. Om kostnadsyrkandet av någon anledning framställs först sedan handläggningen av målet har avslutats, kan det dock undantagsvis ändå beaktas om försvararen eller biträdet kan anses ha haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att begära ersättning i tid. (Se NJA 2007 s. 839 med hänvisningar.)

Avgörande av ett mål innan en frist löpt ut

13. Under överklagandetiden har klaganden möjlighet att göra ändringar i fråga om bl.a. i vilken del ett avgörande överklagas och vilken ändring som yrkas. Mot den bakgrunden måste domstolen i princip avvakta med att avgöra

målet till dess att överklagandetiden löpt ut även i de fall överklagandet framstår som komplett. Det kan i undantagsfall finnas skäl att dessförinnan pröva ett överklagande, t.ex. om detta annars skulle komma att bli meningslöst. Det är också möjligt att pröva överklagandet om det klart framgår att klaganden slutligt har bestämt innehållet i sitt överklagande. (Jfr ”Dubbla överklaganden” NJA 2022 s. 504 p. 7.)

14. När överklagandetiden har löpt ut, kan klaganden inte längre ändra sitt yrkande på ett sätt som inte ryms inom vad som kan tolkas in i överklagandet och eventuella andra handlingar som kommit in inom den tiden.

15. Om klaganden har fått ett kompletteringsföreläggande därför att överklagandeskriften var oklar i något hänseende, ska visserligen ett yrkande som preciseras inom förelagd tid betraktas som framställt i överklagandet trots att preciseringen skett efter överklagandetidens utgång (se prop. 1993/94:190 s. 128). Ett kompletteringsföreläggande ska däremot inte likställas med att domstolen lämnar en ny tid för överklagande; processens ram läggs fast inom överklagandetiden. (Se NJA 1974 s. 274 och NJA 2015 s. 846 p. 5 och 6.) Motsvarande gäller i de fall klaganden i stället har begärt anstånd med att komplettera sin talan.

16. Att en domstol, utan att förutsättningar finns för det, avgör ett mål innan överklagandetiden löpt ut utgör ett grovt rättegångsfel om målet rör en fråga som får rättskraft när den är slutligt avgjord. Detsamma gäller om domstolen avgör ett sådant mål medan en anståndsfrist löper trots att den part som har fått anstånd inte kommit in med någon komplettering.

17. Om en komplettering ges in innan en anståndsfrist för att komplettera ett överklagande har löpt ut är det ofta lämpligt att domstolen kontaktar den som fått anstånd för att säkerställa att denne verkligen slutfört sin talan genom

den ingivna kompletteringen och att handläggningen därmed kan avslutas. Kraven på domstolen att bedriva materiell processledning ökar om det i något avseende framstår som oklart om kompletteringen innehåller allt det som anståndet avsåg. Frågan om det utgör grovt rättegångsfel att – utan en kontakt med den som hade fått anstånd – avgöra målet innan anståndsfristen har löpt ut får avgöras utifrån vilka krav på materiell processledning som kunde ställas på domstolen i den aktuella situationen.

Bedömningen i detta fall

18. Målet rör inte en situation där det kan bli aktuellt med återställande av försutten tid. AF har inte heller anfört någon omständighet som utgör grund för resning. Hans talan i dessa avseenden ska därför avslås. Frågan är då om det förekommit ett sådant fel i rättegången som utgör domvilla, dvs. ett grovt rättegångsfel.

19. I överklagandeskriften med begäran om anstånd gjorde AF inte något förbehåll om rätten att ge in kostnadsanspråk. Det gjorde han inte heller i den komplettering han senare gav in. Kompletteringsskriften, som var utförlig, var utformad så att den fick uppfattas utgöra ett slutförande av talan i sak inför beslutet om prövningstillstånd (jfr kraven på ett överklagande i 55 kap. 3 § rättegångsbalken).

20. En lämplig hantering av det förhållandet att anståndsfristen fortfarande löpte hade ändå varit att ta en kontakt med AF så att domstolen kunde förvissa sig om att han verkligen hade slutfört talan.

21. Mot bakgrund av att kompletteringsskriften med fog kunde uppfattas innehålla allt det som AF för sin klient begärt anstånd med, och då han inte uttryckligen – i överklagandeskriften eller den kompletterande skriften – hade

begärt att få komplettera med ersättningsanspråk, kan det dock inte anses utgöra ett grovt rättegångsfel att målet avgjordes utan någon sådan kontakt.

22. Klagan över domvilla ska därmed avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre (referent), Malin Bonthron, Cecilia Renfors och Jonas Malmberg
Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotte Hellner Kirstein